

การดำเนินการสอบสวนและฟ้องร้องในประวัติศาสตร์ไทย

1. ในสมัยโบราณ ไทยเรายังไม่มีการดำเนินคดีโดยโจทก์ จำเลย ในศาลเหมือนปัจจุบัน การดำเนินคดีจะเป็นในรูปที่ผู้ได้รับความเดือดร้อนจากการกระทำผิด จะมาร้องทุกข์ต่อเจ้าผู้ครองเมือง และเจ้าผู้ครองเมืองจะทำการสอบสวนข้อเท็จจริง และชำระสะสางคดีสินคดีให้ ดังจะเห็นได้จากหลักศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหง ตอนหนึ่งว่า

ในปากประตูมีกระดิ่งอันหนึ่งแขวนไว้ หุ่นไพร่ฟ้าหน้าปก
กลางบ้านกลางเมือง มีถ้อยมีความเจ็บทองซุงใจ มักจัก
กุดาวเจิงเจาเจิงบุญไร ไปสันกระดิ่งอันที่ทานแขวนไว้
พ่อขุนรามคำแหงเจ้าเมืองไคยีน เรียกเมื่อตาม สวนความ
แกมันควยซื่อ ไพรในเมืองสุโขทัยจึงชม¹

และอีกตอนหนึ่งว่า "ไพร่ฟ้าลูกเจ้าลูกขุนนิแลนิคแมกแสงกว้างกัน สวนคูนแท้แล้วจึงแล่งความ
แกชาควยซื่อ บ่เข้าผู้ลักมักผู้รอน"²

ต่อมาจำนวนพลเมืองเพิ่มมากขึ้น มีการขยายอาณาเขตกว้างขวางออกไป เจ้าผู้ครองเมืองไม่อาจทำหน้าที่สอบสวนข้อเท็จจริงและชำระสะสางคดีสินคดีให้ด้วยตนเองได้ จึงได้มีการมอบหมายตั้งตัวแทนของพระองค์ขึ้น

2. ในสมัยอยุธยา ได้นำแบบวิธีการฟ้องร้องดำเนินคดีจากอินเดียมาผสมกับ

¹หลวงสุทธีวาทนฤพณี, ประวัติศาสตร์กฎหมาย (พิมพ์ครั้งที่ 4; พระนคร: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พ.ศ. 2513), หน้า 85 บรรทัดที่ 10 ถึง 13.

²เรื่องเดียวกัน, หน้า 54 บรรทัดที่ 13, 14.

แบบไทย โดยใช้บุคคล 2 จำพวก พวกหนึ่งเป็นตุลาการ อีกพวกหนึ่งเป็นพราหมณ์ชาวต่างประเทศซึ่งเชี่ยวชาญวิชานิติศาสตร์ เรียกว่า "ลูกขุน" ณ ศาลหลวง มี 12 คน เป็นผู้รับทักฎหมาย เมื่อมีผู้ฟ้องร้องกล่าวโทษคดีอาญา ต้องไปฟ้องต่อกรมรับฟ้อง เมื่อกรมรับฟ้องทำฟ้องแล้วก็นำเสนอลูกขุน ณ ศาลหลวง ซึ่งเป็นกรมหนึ่งต่างหาก ลูกขุนตรวจฟ้องว่าเป็นฟ้องแล้ว กรมรับฟ้องซึ่งจักจ่ายฟ้องไปตามศาลซึ่งประจำอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ มีหน้าที่เป็นศาลนครบาล ศาลมหาดไทย ฯลฯ เมื่อใดฟ้องไปแล้วศาลนั้นจึงจะชำระได้ เมื่อศาลทั้งหลายชำระความเสร็จส่วนแล้วต้องส่งไปยังลูกขุนให้ชี้ขาดว่าผู้ใดผิดผู้ใดถูก เมื่อลูกขุนชี้ขาดแล้ว ต้องส่งส่วนวนไปให้ผู้ปรับไหวางบหนักข้อหนึ่ง ซึ่งนอกจากศาลจะแยกย้ายกันอยู่หลายกระทรวงตั้งกล่าวแล้ว จะเห็นได้ว่าผู้ฟ้องและผู้พิพากษาก็อยู่ในที่ต่างกัน ผู้พิจารณาศาลจะบังคับความชี้ขาดปรับสังคดีสิน ก็อาศัยแต่ในถ้อยคำส่วนวนที่ในกระตาศสมุค ไม่ได้เห็นการพิจารณา เพราะวิธีพิจารณาเดิมตระกูลการเป็นผู้ชำระ ลูกขุนผู้ปรับเป็นผู้วางบหนักข้อ

3. สมัยรัตนโกสินทร์ วิธีการดังกล่าวในข้อ 2 ได้ไขมาจนกระทั่งกรุงรัตนโกสินทร์ตลอดมาจนถึงตั้งกระทรวงยุติธรรม ร.ศ. 110³ (พ.ศ. 2434)

3.1 เริ่มใช้ระบบพนักงานอัยการ (SYSTEM OF PUBLIC PROSECUTOR) เมื่อมีการก่อตั้งกระทรวงยุติธรรม ร.ศ. 110 โดยรวมศาลที่กระจัดกระจายมาขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรมแล้ว ต่อมาเมื่อ ร.ศ. 111 จึงได้เริ่มมีการใช้ "ระบบพนักงานอัยการ" (SYSTEM OF PUBLIC PROSECUTOR)⁴ ขึ้น โดยมีเจ้าพนักงานของแผ่นดินทำการฟ้องคดีอาญาในฐานะเป็นโจทก์หรือเป็นทนายแผ่นดิน ตามหลักฐานเท่าที่ค้นพบ คือ

³ด. เปรมาวิน และ ม. อรรถไกรลวดที, ระบอบอัยการ (พระนคร: ไทยเซเนม, 2498), หน้า 6 ถึง 8.

⁴กรมอัยการ, ประวัติกรมอัยการ (พระนคร: โรงพิมพ์อุตสาหกรรมหมึกพิมพ์, 2497), หน้า 1.

ตามกฎกระทรวงยุติธรรม คนอนาถายากจนฟ้องความ ลงวันที่ 9 มีนาคม ร.ศ. 111 (พ.ศ. 2435) ข้อ 12 ว่า เจ้าพนักงานกรมอัยการอาจขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้โจทก์ว่าความอย่างคนอนาถาได้ ถ้าโจทก์มิได้เป็นคนอนาถาจริง⁵

และได้มีพระราชบัญญัติจัดการในสนามสถิตย์ยุติธรรม ร.ศ. 111 ข้อ 12 ว่า ที่กล่าวหากันเป็นอาญา โจทก์ต้องสาบานตัวก่อน (เว้นแต่ความอาญาซึ่งเป็นหน้าที่ของกรมอัยการฟ้องเป็นโจทก์เท่านั้น เจ้าพนักงานกรมอัยการผู้ฟ้องไม่จำเป็นต้องสาบาน)

ตามพระราชบัญญัติตั้งศาลโปริสสภาเป็นศาลกงตระเวมสำหรับกรุงเทพมหานคร ลงวันที่ 31 มีนาคม ร.ศ. 111 ก็ได้มีอัยการว่าคดีในศาลนี้ ดังปรากฏตามข้อ 4 ว่า "พลตระเวมจับผู้ผิดมาส่งก็ดี หรือมีโจทก์ให้พลตระเวมจับตัวส่งก็ดี ให้ศาลโปริสสภาบังคับให้พลตระเวมซึ่งจับผู้ผิดมา หรือโจทก์ผู้ฟ้องสาบานตัวเสียก่อนแล้วบังคับให้ให้การเป็นคำฟ้องกล่าวความแต่โดยสัจจริง จึงบังคับถามผู้ต้องจับมา"

ในข้อ 8 มีความว่า "ถ้ากงตระเวมในกระทรวงนครบาลจับคนร้าย ซึ่งกระทำผิดล่วงละเมิดพระราชอาญาเป็นข้อกรรจ์หันโทษที่ศาลโปริสสภาไม่มีอำนาจจะพิจารณาพิพากษาได้เด็ดขาดตามกฎหมายแล้ว ก็ให้ศาลสืบสวนพยานเสียขั้นหนึ่งก่อน ถ้าในคดีเรื่องนั้นมีโจทก์ด้วย ก็ให้โจทก์ไปฟ้องกล่าวโทษตามกระทรวง ถ้าไม่มีโจทก์ให้แจ้งความให้กรมอัยการทราบและให้ส่งสำนวนกับคำพยานที่ส่งไว้แล้วนั้นไปด้วย เมื่อกรมอัยการเห็นสมควรจะฟ้องไต่ก็จะไต่กล่าวโทษคนร้ายนั้นให้ศาลเจ้ากระทรวงพิจารณา"

ปรากฏตามหนังสือธรรมศาสตร์วินิจัย เล่ม 1 ในบทว่าชำระความศาลสถิตย์ยุติธรรม เรื่องพระยาสิทธิราชเคโชชัย ท้องหวาว่าเขียนนายโตตาย ว่าคดีนี้ได้มีกรมอัยการเป็นโจทก์ยื่นฟ้องให้ศาลพิจารณา ซึ่งมีข้อความดังต่อไปนี้

ควยเจ้าพนักงานกองกลางกระทรวงยุติธรรม ซึ่งทำการในหน้าที่ของกรมอัยการได้ไต่ส่วนอ่าแดงเป่า ได้ความว่า อ่าแดงเป่าเป็นภริยาของนายโตผู้ตายแน่นอนแล้ว จึง

⁵ เรื่องเดียวกัน, หน้า 1 - 3.

พาอำแดงเป้าไปสาบานตัวแล้วขึ้นฟ้องต่อกรมรับฟ้อง กล่าวโทษพระยาสี่ทราซเคโซชัย
 ทว่าเมื่อวันที่ 24 พฤษภาคม ร.ศ. 111 พระยาสี่ทราซเคโซชัยกับพรรคพวกมาทาส
 กลุ่มจับเอานายโตสามี่อำแดงเป้าโจทก์ บุณมีคหบดี จนวันที่ 30 พฤษภาคม ร.ศ. 111
 นายโตทหมดเจ็บไม่ได้ไต่ศาลใจตาย บัดนี้ กองไต่สวนโทษหลวง. กระทรวงนครบาล
 กำลังไต่สวนสืบพยานอยู่ ถ้ากองไต่สวนโทษหลวงส่งพยานมายังกระทรวงยุติธรรมเมื่อใด
 เจ้าพนักงานซึ่งทำหน้าที่ของกรมอัยการจะได้เตรียมการว่าความเรื่องนี้ ซึ่งเป็นความ
 แฉนดินให้อำแดงเป้าโจทก์ต่อไปตามกฎหมาย

คดีเรื่องนี้พิจารณาเมื่อวันที่ 20 มิถุนายน ร.ศ. 111 โดยหลวงรัตนานุปัติ
 อัยการเป็นผู้ว่าคดี (ต่อมาได้เลื่อนบรรดาศักดิ์เป็น ขุนหลวงพระยาไกรสี อธิบดีกรมอัยการ
 คนแรก)

ตามข่าวตั้งตำแหน่งผู้พิพากษาในธรรมศาสตร์วินิจฉัย เล่ม 2 ลงวันที่ 30
 เมษายน ร.ศ. 112 มีความว่า ในปี ร.ศ. 112 โปรดเกล้าฯ ให้ตั้งกรมอัยการขึ้นอีก
 กรมหนึ่งในกระทรวงยุติธรรม ให้หลวงรัตนานุปัติเป็นอธิบดีกรมอัยการ ซึ่งทรงพระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ ให้กรมที่ตั้งขึ้นใหม่นี้มีหน้าที่ราชการเป็นนายหลวงว่าความแผ่นดินในศาล
 ทั้งปวง ๗ สนามสถิตย์ยุติธรรม และศาลกงสุลต่างประเทศ

ตามรายงานการประชุมสโมสรของกระทรวงยุติธรรม วันที่ 16 ธันวาคม ร.ศ.
 112 พระยารำเมืองอธิบดีผู้พิพากษาศาลโปรรีสสภาได้กล่าวตอบขอบใจแทนผู้พิพากษา
 ทั้งปวงว่า

"กรมอัยการซึ่งหลวงรัตนานุปัติเป็นอธิบดีอยู่นั้น ได้ทำการตามหน้าที่โดยเรียบร้อย
 เสมอมา ตั้งแต่แรกตั้งขึ้นในต้นปี ร.ศ. 112 นี้เอง"

ตามกฎหมายเสนาบดีกระทรวงยุติธรรม อันเป็นข้อบังคับสำหรับราชการในกรมอัยการ
 ลงวันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 112 มีความว่า อธิบดีและเจ้าพนักงานทั้งปวงในกรมอัยการ
 ต้องพึงบังคับบัญชาเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมในทางปฏิบัติหน้าที่ราชการ อธิบดีมีอำนาจ
 เลือกผู้พระราชกำหนดกฎหมายชำนาญชำนาญแม่นยำดีมาแต่งตั้งเป็นราชมนตรีและเนติบัณฑิต
 ให้เป็นที่ปรึกษาและผู้ช่วยราชการกรมอัยการ มีหน้าที่เป็นที่ปรึกษาของกระทรวงหรือกรม

ต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับผลประโยชน์ของราชาธิปไตย เป็นผู้รักษามลประโยชน์ของราชาธิปไตย เป็นหนายความในนามของราชาธิปไตย เป็นพนักงานร่างแต่งประกาศ พระราชบัญญัติต่าง ๆ แปลกฎหมายนานาประเทศออกเป็นภาษาไทย พ้องกล่าวโทษผู้กระทำผิด ร่างพระราชอาญา ฯลฯ

จากหลักฐานดังกล่าว แสดงได้ว่าเริ่มมีอัยการทำหน้าที่ฟ้องความอาญาแผ่นดินขึ้นในปี ร.ศ. 111 และได้ตั้งเป็นกรมอัยการขึ้นเมื่อวันที่ 1 เมษายน ร.ศ. 112 (พ.ศ. 2436)⁶

อนึ่ง ควรเป็นที่สังเกตว่าการอำนวยความสะดวกของประเทศไทยได้รับการปรับปรุงแก้ไขจนเจริญเข้าระดับในอารยประเทศ ก็โดยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าให้รวมศาลยุติธรรมที่แยกสังกัดอยู่ตามกระทรวงต่าง ๆ เช่น กรมมหาดไทย กรมพระกลาโหม ฯลฯ เข้ามาอยู่ในสังกัดเดียวกันกับในกระทรวงยุติธรรม จึงได้โปรดเกล้าให้ตั้งขึ้นในปี ร.ศ. 110 (พ.ศ. 2434) ต่อจากนั้นก็ทรงมอบให้เป็นหน้าที่ของเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมจัดวางรูปศาล และกำหนดวิธีพิจารณาขึ้นใหม่โดยจัดตามแบบใหม่เฉพาะในกรุงเทพฯ ก่อน แล้วจัดในหัวเมืองและสำเร็จลงในสมัยพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ทรงเป็นเสนาบดี เริ่มแต่ปี ร.ศ. 115 (พ.ศ. 2439) วิธีฟ้องคดีอาญาใหม่นี้ทำให้เกิดมีเจ้าพนักงานของแผ่นดินทำการฟ้องคดีในฐานะเป็นโจทก์หรือเป็นหนายแผ่นดิน คือระบบพนักงานอัยการขึ้น ส่วนอีกเหตุหนึ่งซึ่งเร่งเร้าให้รัฐบาลมีพนักงานอัยการเป็นโจทก์ขึ้นในศาลพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมหลวงราชบุรีดิเรกฤทธิ์ได้ประทานคำอธิบายไว้ว่า

เมื่อก่อน ร.ศ. 112 เมื่อครั้ง ร.ศ. 112 และเมื่อภายหลัง ร.ศ. 112 ไทยกับฝรั่งเศสมีวิวาทกันมาก ฝรั่งเศส

⁶คำเก็ง โล่ห์สุวรรณ, ยุคกระบัตร์เมืองไทย, อัยการนิเทศ เล่ม 30, ฉบับที่ 3, พ.ศ. 2511, หน้า 264.

มีอุปเฏกในเมืองไทยมาก สัปเฏกพวกนี้มีข้อวิวาทกับคนไทย เมื่อใครราชการก็รักติดชั้น เป็นตน เช่นใครทำร้ายสัปเฏกถึงตาย ฝรั่งเศสก็ตั้งวิวาทกับราชการ ไทยจับจำเลยใครก็จับมาชำระโทษให้ ถ้าเห็นจำเลยไม่มีความผิด ฝรั่งเศสส่งสัปเฏกในวิธีชำระประการใดแล้วก็หลุดไปทางกระทรวงต่างประเทศ ให้เป็นเรื่องวิวาทกันในทางราชการไป จึงใครสร้างวิธีขึ้นเอาอย่างฝรั่ง ให้มีอัยการไทยฟ้องร้องจำเลยในศาล อัยการนี้แทนแผนดิน ถอมยศแผนดินลงไปเป็นโจทก์ เหมือนหนึ่งราษฎร เช่นเดียวกับกับสัปเฏกเป็นจำเลย ศาลกงสุลชำระ รัฐบาลไทยต้องแต่งคนไปเป็นโจทก์ฟ้อง ถอมตัวเป็นราษฎรไปเป็นโจทก์ในศาลเขา ทั้งนี้แปลว่า รัฐบาลสมมุติตัวเองว่าเป็นราษฎรคนหนึ่ง ในศาลไทย และศาลกงสุลเป็นกลางชำระ

(คุณหนังสือคำอธิบายกฎหมายเกี่ยวกับเรื่องที่ดิน รวบรวมพิมพ์โดยคำสั่งกระทรวงเกษตรรา-
ชการ วันที่ 1 เมษายน 2464 หน้า 126)

3.2 อำนาจหน้าที่ของกรมอัยการ เมื่อแรกตั้งขึ้นนั้น จำกัดอยู่ในกรุงเทพฯ เท่านั้น ส่วนหน้าที่ฟ้องความอาญาในหัวเมือง มีบัญญัติไว้ในพระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ. 114 มาตรา 25, 26 เป็นครั้งแรกว่า ข้าราชการมหาดไทยเมื่อได้รับอนุญาตจากกระทรวงยุติธรรมแล้ว มีอำนาจตั้งพนักงานอัยการไว้สำหรับเป็นทนายแผนดินฟ้องคดีมีโทษหลวง และในท้องที่ศาลใดไม่มีพนักงานอัยการหรือพนักงานอัยการไม่มีศาล ผู้ที่พากษาจะสั่งให้กรมการแขวงในท้องที่นั้นว่าความเฉพาะเรื่องก็ได้ ต่อมาใน ร.ศ. 116 (พ.ศ. 2440) มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยตราข้อบังคับลักษณะการปกครองหัวเมืองขึ้น ให้มีตำแหน่งอัยการ เรียกว่า "ยกกระบัตร" ในทุกหัวเมืองมณฑลมีฐานะเป็นตำแหน่งกรมการเมือง ในทำเนียบชั้นสัญญาบัตรมี "แพ่ง" เป็นผู้ช่วย ขึ้นอยู่ในกรมฝ่ายเหนือ กระทรวงมหาดไทย

ต่อมาใน พ.ศ. 2458 (สมัยรัชกาลที่ 6) ในขณะนายอรรถการประสิทธิ์ ดำรงตำแหน่งอธิบดีกรมอัยการ ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้รวมอัยการหัวเมืองกับอัยการกรุงเทพฯ เป็นกรมเดียวกัน เรียกว่า กรมอัยการ ขึ้นอยู่ในกระทรวง

ยุติธรรมและเปลี่ยนนามอัยการหัวเมืองว่า อัยการมณฑลอัยการเมือง (ตำแหน่งอัยการจังหวัดปัจจุบัน)

ต่อมาใน พ.ศ. 2465 เนื่องจากทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้รวมกระทรวงนครบาลกับกระทรวงมหาดไทย ได้มีประกาศพระบรมราชโองการให้โอนกรมอัยการจากกระทรวงยุติธรรมมาขึ้นกระทรวงมหาดไทย กรมอัยการจึงเป็นกรมสังกัดกระทรวงมหาดไทยตั้งแต่ พ.ศ. 2465 ตลอดมาจนบัดนี้

3.3 อำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการที่เกี่ยวกับการสอบสวนคดีอาญาในสมัยรัตนโกสินทร์ตอนต้นก่อนใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในเบื้องต้นที่เริ่มมีพนักงานอัยการเป็นนายแผ่นดินนั้น อำนาจและหน้าที่ของพนักงานอัยการในกรุงเทพฯ กับในต่างจังหวัดต่างกัน กล่าวคือ

ในหัวเมืองนั้นได้มีการประชุมวันที่ 31 มกราคม ร.ศ. 114 โดยสมุหเทศาภิบาล เกี่ยวกับวิธีการฟ้องความแผ่นดิน และยกตัวอย่างว่า เมื่อกำนันขึ้นนายบ้านมาแจ้งต่อผู้ว่าราชการเมือง สืบรู้ว่าคนหนึ่งรับซื้อโค กระบือ จากโจรผู้ร้าย มีผู้เห็นมาก แต่ไม่มีโจทก์ฟ้องร้องผู้ว่าราชการเมือง ควรให้อัยการซักฟอกผู้แจ้งความ ถ้าเห็นมีหลักฐานพอจะสืบเสาะหาพยานประกอบคดีที่จะฟ้องร้องเอาโทษผู้ผิดได้ ก็เป็นหน้าที่อัยการที่จะเก็บรวบรวมหลักฐานต่าง ๆ จะสืบเสาะเองหรือจะขอให้พนักงานอื่น มีตำรวจ เป็นต้น ช่วยสืบเสาะจนเห็นมีหลักฐานพอลงโทษได้ ก็นำเสนอผู้ว่าราชการเมือง ผู้ว่าราชการเมืองเห็นชอบแล้ว อัยการก็ยื่นฟ้องในนามผู้ว่าราชการเมืองเป็นโจทก์ฟ้องต่อศาลมีเคี้ยว

และใน ร.ศ. 116 ได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้เสนาบดีกระทรวงมหาดไทยตราข้อบังคับลักษณะการปกครองหัวเมืองขึ้น ซึ่งความในหมวด 6-7 ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของอัยการหัวเมืองไว้โดยละเอียดเป็นข้อความ 26 ข้อ สรุปโดยย่อดังนี้

1. เป็นนายความแผ่นดินทั้งในคดีแพ่งและอาญา
2. เป็นเจ้าหน้าที่ไต่สวนหาหลักฐานพยานในคดีที่มีโทษหลวง

3. เป็นเจ้าหน้าที่ตรวจตราให้การเป็นไปตามคำพิพากษาของศาล

ในคดีของตน

4. เป็นเจ้าหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้าย

5. เป็นเจ้าหน้าที่ทำสถิติคดีอาญา เสนอเป็นลำดับถึงกระทรวง

มหาดไทย

สังเกตว่าอำนาจหน้าที่ของพนักงานอัยการหัวเมืองตามข้อบังคับนี้ละเอียดลออและกว้างขวางกว่าอำนาจหน้าที่ของกรมอัยการในกรุงเทพฯ มาก เมื่อเทียบกับในต่างประเทศ อำนาจพนักงานอัยการหัวเมืองของอัยการ คล้ายกับอัยการของสหรัฐฯ ข้อแตกต่างอันสำคัญคือการไต่สวนคดีอาญาในกรุงเทพฯ เป็นหน้าที่ของตำรวจโดยเฉพาะ หน้าที่ของอัยการไม่ แต่การไต่สวนคดีอาญาในหัวเมืองเป็นหน้าที่ของอัยการ ทั้งอัยการหัวเมืองมีหน้าที่ปราบปรามโจรผู้ร้ายด้วย แต่อัยการในกรมอัยการกรุงเทพฯ ไม่มีหน้าที่เช่นนั้น⁷

ต่อมาใน ร.ศ. 127 ประกาศใช้พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 ได้ประมวลบทบัญญัติว่าด้วยอำนาจและหน้าที่อัยการหัวเมืองและในกรุงเทพฯ ไว้ด้วยกัน ให้มีอำนาจหน้าที่เป็นอย่างเดียวกัน โดยได้ตัดอำนาจของอัยการในการไต่สวนพยานหลักฐานด้วยตนเอง และการให้อัยการเป็นเจ้าหน้าที่ปราบปรามผู้กระทำความผิดออกเสีย

อย่างไรก็ดี พนักงานอัยการมีอำนาจเกี่ยวกับการไต่สวนคดี ดังจะเห็นได้ว่าแต่เดิมนั้นได้มี พ.ร.บ. วิธีพิจารณาคriminal ร.ศ. 115 มาตรา 4 บัญญัติเกี่ยวกับการไต่สวนคดีนั้น ให้เป็นหน้าที่ของผู้พิพากษาโดยเมื่อใดที่ผู้ต้องหาและผู้พิพากษาต้องอ่านคำฟ้องหรือคำให้การให้จำเลยผู้ต้องหาฟัง แล้วถามจำเลยให้ไต่ความแน่ว่าจำเลยจะให้การแก้คำฟ้องหรือคำหาว่ากระไร ถ้าจำเลยให้การรับตามคำฟ้องหรือคำหา และไม่ได้ให้การยกเหตุผลแก้คำต่อสู้ประการใด ก็เป็นอันฟังไต่ความผู้ต้องหาว่ามีพิรุณ คดีมีมูล ก็ส่งให้ศาลสูงพิจารณาต่อไป

⁷กรมอัยการ, ประวัติกรมอัยการ, เรื่องเดิม, หน้า 7 - 8.

ก่อนจะส่งคดีที่มีมูลฟ้องไปยังศาลสูงนั้น กฎเสนาบดีกระทรวงยุติธรรมที่ 53 พระธรรมนูญศาลยุติธรรม ร.ศ. 127 มาตรา 35 ข้อ 5 และ 7 ได้บัญญัติไว้ว่า ในคดีที่ศาลไต่สวนส่งไปให้อัยการฟ้องยังศาลสูง อัยการมีอำนาจจะสั่งให้ศาลไต่สวน พังพยานต่อไปอีกก็ได้ หรืออัยการจะสั่งให้ศาลไต่สวนพิจารณาพิพากษาคดีนั้นเสียเองตามอำนาจมากและน้อยของศาลไต่สวนนั้นก็ได้ หรืออัยการไม่ฟ้องคดีที่ศาลไต่สวนส่งมาให้ฟ้องก็ได้ แต่อัยการต้องแจ้งความให้ศาลทราบ

อำนาจในการสั่งการเกี่ยวกับคดีที่ศาลทำการไต่สวนแล้วเห็นว่า คดีมีมูลของอัยการนี้ ได้ถูกตัดไปเมื่อได้มีการประกาศใช้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยเปลี่ยนแปลงเป็น เมื่อมีการกล่าวหาว่ามีผู้ใดกระทำความผิดจะต้องมีการสอบสวนโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งในประมวลกฎหมายเรียกว่า "พนักงานสอบสวน" และเมื่อพนักงานสอบสวนทำการสอบสวนหาพยานหลักฐานอย่างไรแล้ว ก็จะส่งสำนวนการสอบสวนมาให้อัยการ แล้วอัยการจะทำหน้าที่ตรวจสอบสำนวนการสอบสวนและหลักฐานต่าง ๆ ตอนนี้อัยการจะทำหน้าที่คล้ายศาลไต่สวน โดยจะพิจารณาว่าคดีพอมูลฟ้องหรือไม่ แต่การไต่สวนของอัยการนั้นนอกจากจะพิจารณามูลฟ้องแล้วยังจะต้องพิจารณาว่าหลักฐานในสำนวนเพียงพอที่จะพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหาในชั้นศาลอีกด้วย และการพิจารณานี้เป็นแต่เพียงตรวจบันทึกคำให้การพยานที่พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนไว้เท่านั้น เมื่อเห็นว่าคดีพอฟ้องก็เสนอฟ้องคดีนั้นต่อศาล แต่ถ้าเห็นว่าคดีมีหลักฐานไม่พอฟ้อง คำสั่งของอัยการยังไม่เด็ดขาดเหมือนสมัยก่อน โดยจะต้องส่งสำนวนการสอบสวนนั้นไปยังอธิบดีกรมตำรวจสำหรับในกรุงเทพฯ ถ้าตามต่างจังหวัดก็ส่งไปยังผู้ว่าราชการจังหวัด เพื่อพิจารณาอีกครั้งหนึ่ง ถ้าอธิบดีกรมตำรวจหรือผู้ว่าราชการจังหวัดแล้วแต่กรณีไม่เห็นด้วย ก็จะต้องส่งสำนวนการสอบสวนนั้นไปยังอธิบดีกรมอัยการซึ่งขาดเป็นที่สุด

สำหรับคดีที่อัยการมีความเห็นว่า คดีมีมูลและได้ฟ้องคดีนั้น ศาลมีอำนาจที่จะให้มีการไต่สวนมูลฟ้องเสียอีกชั้นหนึ่งก็ได้ ถ้าเห็นสมควร ซึ่งในทางปฏิบัติเมื่ออัยการยื่นฟ้องแล้วศาลจะประทับรับฟ้องทันที